

GAIRĖS, NORINTIEMS ATMINIMO AKMENYSE ĮAMŽINTI HOLOKAUSTO METU NUKENTĖJUSIUS ASMENIS

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ CENTRAS, 2018 M.

Leidiny „Gairės, norintiems Atminimo akmenyse įamžinti Holokausto metu nukentėjusius asmenis“ parengtas Lietuvos žmogaus teisių centrui įgyvendinant projektą „Mokantis istorijos“ kartu su Lietuvos žydų bendruomene, Ugdymo plėtotės centru, Romų visuomenės centru ir Valstybiniu Vilniaus Gaono žydų muziejumi. Projektą finansuoja fondas „Remembrance, Responsibility and Future“ (EVZ) ir Geros valios fondas (GVF). Projektą remiantys fondai neatsako už šio leidinio turinį.

Teksto autorės – Birutė Sabatauskaitė ir Jūratė Juškaitė (Lietuvos žmogaus teisių centras).

Dizainerė – Anaida Simonian.

Kalbos redaktorė – Neringa Mikalauskienė.

Vertėja – Julija Gulbinovič.

Vertimo redaktorius – Jeremy'is Hillas

Už konsultacijas dėkojame Simonai Gaidytei (Lietuvos žmogaus teisių centras) ir dr. Larai Lempertienei.

TURINYS

Įvadas	4
Atminimo akmenys	5
Atminimo akmenys Lietuvoje	6
Kaip įamžinti patiemis? Informacijos apie atmenamus asmenis rinkimas.....	8
Leidimų dėti Atminimo akmenis gavimas iš institucijų	10
Atminimo akmenų gaminimas	12
Užrašai ant Atminimo akmenų	12
Atminimo akmenų dėjimo procesas	13
Ką svarbu žinoti ruošiantis montuoti Atminimo akmenis?.....	16
Atminimo akmenų ir įamžintų asmenų atminimo viešinimas	18
Priedas nr. 1. Prašymo savivaldybės administracijai pavyzdys	22
Priedas nr. 2. Prašymo Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos pavyzdys.....	24
Priedas nr. 3. Prašymo Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos pavyzdys.....	26

ĮVADAS

Šios gairės skirtos žmonėms, kurie nori prisiminti tuos, kurie kažkada gyveno Lietuvos miestuose, miesteliuose, kaimuose ir prisidėjo prie šios šalies kūrimo, tačiau nukentėjo per Holokaustą.

Lietuvos žmogaus teisių centras, parengęs gaires, tiki, kad jos padės mokytojams, savivaldybių darbuotojams, organizacijoms ir individualiems asmenims įamžinti žydų, romų ar kitų nacionalsocializmo aukų atmintį.

Šios gairės suteikia informaciją apie asmenis, kurių atminimas buvo įamžintas įdedant Atminimo akmenis Lietuvoje 2016-2017 metais, ir pateikia visą informaciją, ko reikia, norint įdėti naujų Atminimo akmenų.

ATMINIMO AKMENYS

Atminimo akmenys (vok. *Stolpersteine*) – tai šaligatviuose ar gatvių grindiniuose montuojamos atminimo lentelės, skirtos įamžinti nacionalsocializmo aukas.

Šiuo metu pasaulyje įmontuota per 60 000 atminties ženklų, kartu jie sudaro didžiausią pasaulyje memorialinį muziejų po atviru dangumi.

Atminimo akmenys išvežtuosius į koncentracijos stovyklas, sušaudytus masinių žudynių vietose, nukankintus kalėjimuose ar kitaip nukentėjusius per Holokaustą simboliškai grąžina į miestų ir miestelių erdves, kuriuose jie gyveno, mokėsi ar dirbo, taip primindami, kad per masines žudynes nukentėjo ne abstraktūs skaičiai, bet konkretūs žmonės.

Gunteris Demnigas deda Atminimo akmenį Iščokui Rudaševskii Vilniuje, levas Budzeikaitės nuotr.

Pirmoji tokia lentelė buvo įrengta 1992 m. Kiolno mieste, Vokietijoje. Ant jos Atminimo akmenų idėjos autorius, menininkas Gunteris Demnigas išgraviravo vadinamojo Aušvico nutarimo eilutes, kuriomis SS reichsfureris Heinrichas Himmleris įsakė pradėti Vokietijos teritorijoje gyvenusių romų deportaciją į Aušvico koncentracijos stovyklą.

Keturi Atminimo akmenys romų Holokausto aukoms - Onai Grachauskienei-Bagdonavičiūtei, Anastazijai Jablonskienei-Bagdonavičiūtei, Onai Matuzevičienei-Bagdonavičiūtei ir Zosei Matuzevičiūtei - Panevėžyje, Romo Kratano nuotr.

Po dviejų metų menininkas išgraviravo pirmąsias plokšteles konkreitiems žmonėms – ant jų buvo užrašyti vardai ir pavardės, gimimo bei mirties metai ir žūties vieta. Dar po metų šie atminimo ženklai atsidūrė Kiolno miesto šaligatviuose, taip pradėdami meninį projektą, tapusį memorialu po atviru dangumi.

Praėjus daugiau nei dvidešimčiai metų nuo projekto pradžios, Atminimo akmenis galite rasti daugiau kaip dvidešimtyje valstybių. Lietuva buvo 21-oji šalis, kurioje įgyvendinama ši iniciatyva.

ATMINIMO AKMENYS LIETUVOJE

Po 26 nepriklausomybės metų keturi Lietuvos miestai – Vilnius, Kaunas, Panevėžys ir Šiauliai – prisidėjo prie Atminimo akmenų projekto. Pirmuosius Atminimo akmenis šalyje Lietuvos žmogaus teisių centras įmontavo 2016 m. vasarą, bendradarbiaudamas kartu su Lietuvos žydų (litvakų) bendruomene, Valstybiniu Vilniaus Gaono žydų muziejumi, Romų visuomenės centru, Lietuvos romų bendruomene, Vilniaus Senamiesčio bendruomenės asociacija, istorikais Ilja ir Lara Lempertais, gyvosios romų istorijos rinkėjomis Vida Beinortiene ir seserimi Daiva Tumasonyte.

Atminimo akmuo Isakui Anolikui, akmuo įdėtas prie buvusio treko Kaune, Laisvėje alėjoje, kurioje sportininkas treniravosi, Jūratės Juškaitės nuotr.

Šiuo metu Lietuvoje įdėti 23 Atminimo akmenys: Vilniuje – 8, Kaune – 9, Šiauliuose – 2, Panevėžyje – 4. Didžiosios daugumos asmenų atminimas įamžintas 2016 m. rugpjūčio 28-31 d., į Lietuvą atvykus idėjos autoriui skulptoriui Guntheriui Demnigui. Panevėžyje Atminimo akmenys įmontuoti po mėnesio, 2016 m. rugsėjo 13 d.

2017 m. birželio 6 d., Holokaustą išgyvenusios Rūtos Glikman iniciatyva dar 4 Atminimo akmenys įrengti jos Kauno gete žuvusiai šeimai.

Lietuvos žmogaus teisių centras (LŽTC) tiki, kad didžiųjų miestų įtraukimas į šį memorialą ne tik įprasmino konkrečių asmenų atminimą, bet ir suteikė galimybę prisidėti prie viešojo diskurso apie Holokaustą ir jo atminimą Lietuvoje keitimo, pristatant žmones, kurie gyveno tarp mūsų, jų asmenines ir bendruomenių istorijas, kuriomis domėtusi jaunimas, studentija ir plačioji visuomenė.

Daugiau informacijos apie Lietuvoje Atminimo akmenyse įamžintus asmenis ir tikslias šių atminties ženklų vietas – www.atminimoakmenys.lt.

KAIP ĮAMŽINTI PATIEMS? INFORMACIJOS APIE ATMENAMUS ASMENIS RINKIMAS

Norint įamžinti Holokausto metu nukentėjusį asmenį ar asmenų grupę, pirmiausia būtina apie juos surinkti kiek įmanoma daugiau informacijos. Padėti tai padaryti gali krašto muziejai, žydų bendruomenės atstovai, daug informacijos yra išlikusios ir archyvuose.

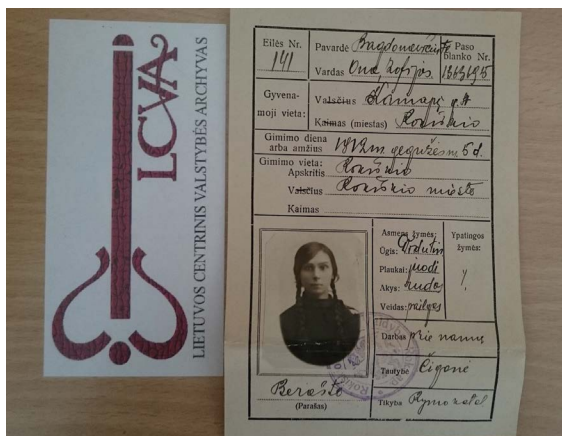

Įrašas apie Fanią Lewandą, Lietuvos centrinis valstybės archyvas.

Gyvenimo faktų rinkimas gali atskleisti atmenamo asmens šeimos ar giminaičių gyvenimo iki Antrojo pasaulinio karo aplinkybes, padėti geriau suprasti, kaip žmonės gyveno anuomet. Rinkdami informaciją mokiniai gali pasidomėti vietos gyventojais, nukentėjusiais per Holokaustą, prisidėjusiais prie miesto ar miestelio kūrimo, sužinoti, kas buvo jų kaimynai, kas vaikščiojo tomis pat gatvėmis, kuriomis jie šiandien eina į mokyklą.

Svarbu suprasti, kad Atminimo akmenys simboliškai įamžina visų asmenų, nukentėjusių nuo nacionalsocializmo, atminimą. Didžioje dalyje šių atminimo lentelių išgraviruoti žydų vardai, bet Atminimo akmenys atmena ir romus-sinti, homoseksualius asmenis, Jehovos liudytojus, žmones su negalia, asmenis, su kuriais buvo atliekami medicininiai bandymai, rezistencijos judėjimo narius.

Įrašas apie Oną Matuzevičienę-Bagdonavičiūtę, Lietuvos centrinis valstybės archyvas.

Siekiant įamžinti asmenų atminimą, reikalinga ši informacija:

1. asmens vardas ir gimimo data. Renkant informaciją, būtina atkreipti dėmesį, kad neretai įvairiuose šaltiniuose tas pats asmuo gali būti vadinamas skirtingai. Tokiais atvejais reikia remtis patikimiausiais šaltiniais, tokiais kaip paso kopija ar šeimos liudijimas;
2. asmens gyvenamoji, mokymosi arba darbo vieta. Jei tokios yra kelios – dažniausiai įamžinama paskutinė vieta, kurioje asmuo gyveno, dirbo arba mokėsi;
3. vieta, kur asmuo įkalintas (jei buvo), kada tiksliai (metai, mėnuo, diena) ir į kokią koncentracijos stovyklą buvo išvežtas;
4. data, kada tiksliai asmuo buvo nužudytas (Atminimo akmenyje rašomi tik metai);
5. nužudymo vieta ir tiksli data, jeigu žinoma (metai, mėnuo, diena), jeigu buvo išlaisvintas, mirties data ir vieta. Gali būti atveju, kai tikslios informacijos apie asmens nužudymą, žūtį ar mirtį nėra, tokiais atvejais ant akmens paliekamas užrašas „**Likimas nežinomas**“. Kaip visa informacija turi būti išdėstoma ant Atminimo akmens, žr. skyrelyje „Užrašai ant Atminimo akmenų“.

Atminimo akmuo, Samueliui Petuchauskui Šiauliuose, Kamilės Knystautaitės nuotr.

Įamžindamas asmenų, mirusių įkalinimo vietose dėl maisto trūkumo ar pablogėjusios sveikatos, Atminimo akmenų autorius Gunteris Demnigas išgraviruoja žodį „Nužudytas“, nes asmuo mirė ne natūralia mirtimi. Žodis „Mirė“ vartojamas naudojamas tik tada, kai asmuo buvo išlaisvintas ir mirė vėliau. Getai laikomi įkalinimo vieta.

Renkant duomenis apie norimus atminti asmenis, patartina turėti informaciją pagrindžiančių dokumentų kopijas.

Atkreiptinas dėmesys, kad skirtingų miestų geto kalinių sąrašai gali būti naudinga informacija, bet asmenų gyvenamoji vieta gete nėra tinkama asmenų atminimui įamžinti. Nebent ji sutampa su asmenų gyvenamąja, **pa-sirinktine** vieta. Tokia yra Atminimo akmenų autoriaus ir sumanytojo idėja – įamžinti asmenų atminimą ten, kur jie gyveno, dirbo arba mokėsi, būdami laisvi.

Savivaldybių institucijoms, organizacijoms ar kitiems asmenims, nesusijusiems su atmenamais asmenimis, organizuojant per Holokaustą nukentėjusių asmenų įamžinimą, patartina ieškoti informacijos apie jų giminaičius, jų atsiklausti ir informuoti apie norimą atminimo įamžinimą (jeigu yra įmanoma rasti informaciją).

Surinkus informaciją, reikia kreiptis į miesto ar rajono savivaldybę gauti leidimus asmenų atminimui įamžinti įdedant Atminimo akmenis ir susisiekti su Atminimo akmenis gaminančiu fondu – (žr. skyrelį „Atminimo akmenų gaminimas“).

LEIDIMŲ DĖTI ATMINIMO AKMENIS GAVIMAS IŠ INSTITUCIJŲ

Turint visą informaciją apie asmenis, kurių atminimą norima įamžinti, leidimų gavimo procesas gali užtrukti nuo 2 iki 12 mėnesių. Trukmė paprastai priklauso nuo vietos savivaldybių ar seniūnijų palaikymo.

Su visa surinkta informacija patartina kreiptis į savo miesto ar rajono savivaldybės Kultūros paveldo skyrių ar vadovybę dėl pagalbos gauti oficialius leidimus Atminimo akmenims įdėti. Kai iniciatyvą palaiko tos vietovės sprendimus priimanti institucija, leidimus gali padėti gauti ji, ypač kai įamžinimą inicijuoja mokyklų bendruomenės. Kiekviena savivaldybė turi skirtingą tvarką leidimams gauti. Čia pateikiami pavyzdžiai, remiantis Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir Panevėžio miestų tvarka.

Kokius prašymus ir dokumentus reikia pateikti, norint gauti leidimus:

Prašymas atitinkamos savivaldybės Komisijai, nagrinėjančiai asmenų atminimo įamžinimo klausimus miesto ar rajono savivaldybėje¹. Prie prašymo patartina pridėti surinktą informaciją, taip pat informaciją apie Atminimo akmenis (jų idėją, dydį, plotį, sudėtį ir kaip jie įdedami). Pateikite ir atrastų dokumentų kopijas. Nurodykite informaciją apie Atminimo akmenyje esamą užrašą, vietą, kur bus dedami Atminimo akmenys.

Prašymo pavyzdį rasite svetainėje www.atminimoakmenys.lt.

Šios komisijos ar kito organo pritarimas atminimui įamžinti labai svarbus, todėl būtina paaiškinti, kokia yra atminimo įamžinimo gatvės grindinyje idėja.

Kiekvienoje savivaldybėje tolimesnis leidimų išdavimo procesas priklauso nuo atitinkamos savivaldybės struktūros, dažniausiai galutinį sprendimą pasirašo Administracijos direktorius.

Gavus savivaldybės leidimą, prašymą reikia pateikti ir Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos jūsų regiono skyriui. Tinkamą skyrių rasite Tarnybos puslapyje internete: <http://www.nzt.lt/go.php/lit/Struktura-ir-kontaktai>. Prašymo Nacionalinei žemės tarnybai pavyzdį rasite svetainėje www.atminimoakmenys.lt.

Tuo atveju, jeigu norima dėti Atminimo akmenis vietose, kurios saugomos kultūros paveldo, būtina rašyti prašymą Kultūros paveldo departamentui. Prašymo Kultūros paveldo departamentui pavyzdį taip pat rasite svetainėje www.atminimoakmenys.lt.

---

1 Vilniuje pirminis prašymas buvo teikiamas Vilniaus miesto pavadinimų, paminklų ir atminimo lentų komisijai, Vilniaus miesto savivaldybės tarybos Kultūros, švietimo ir sporto komitetui ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamentui, Kaune – Pavadinimų sumanymo ir atminimo įamžinimo darbo grupei, Panevėžyje – Žymių žmonių, istorinių datų, įvykių įamžinimo Panevėžio mieste komisijai ir Panevėžio miesto tarybai.

ATMINIMO AKMENŲ GAMINIMAS

Akmenis gamina **STIFTUNG - SPUREN - Gunter Demnig**, <http://www.stolpersteine.eu>

Kontaktinis asmuo – Anne Thomas, el. paštas: international@stolpersteine.eu.

Atminimo akmenis kainą yra 120 Eur (įskaitant atsiuntimą). Ant vieno akmenis galima įamžinti tik vieno asmens atminimą. Papildomų lėšų gali kainuoti atsivežti patį menininką, jeigu norėtumėte, kad jis aplankytų jūsų miestą ar miestelį ir akmenis įmontuotų pats. Juos galima įdėti ir patiems, bet tam būtina įspėti fondą ir gauti jo leidimą.

UŽRAŠAI ANT ATMINIMO AKMENŲ

Tam, kad neįvyktų klaidų ir fondo darbuotojai tinkamai išgraviruotų atmemamų asmenų vardus ir pavardes, fondas informaciją prašo atsiųsti tam tikru būdu. Atminimo akmenyje paprastai rašoma viršuje:

1. čia gyveno / dirbo / mokėsi (pasirinkti vieną)
2. asmens vardas, pavardė (moterų – ir mergautinė pavardė)
3. gimimo data (rašomi tik metai)
4. įkalinimo metai (rašoma pilna data, jeigu žinoma) ir vieta
5. nužudymo / mirties metai (rašoma pilna data) ir vieta.

Atminimo akmenų idėjos autorius Gunteris Demnigas laikosi pozicijos, kad visi asmenys, kurie žuvo getuose ar koncentracijos stovyklose nuo išsekimo, bado, ligų, nepritekliaus, buvo nužudyti. Kitais atvejais vartojamas žodis „žuvo“ arba „mirė“. Jeigu asmuo buvo išvežtas į koncentracijos stovyklą, taip pat nurodomi išvežimo metai. Rašant metus, prie jų būtinai rašoma didžioji M. raidė.

Visi užrašai rašomi *Arial* šriftu 12 dydžiu, asmens vardas ir pavardė rašomi *Arial* šriftu 16 dydžiu.

Jeigu nežinote, ką reikėtų rašyti, parengę užrašus visada galite pasiteirauti Atminimo akmenis gaminančio **STIFTUNG - SPUREN - Gunter Demnig fondo** el. paštu: international@stolpersteine.eu.

Toliau pateikti keli skirtingi pavyzdžiai, kurie išgraviruoti Lietuvoje jau įmontuotuose Atminimo akmenyse:

ČIA MOKĖSI
ICCHOKAS RUDAŠEVSKIS
G. 1927 M.
ĮKALINTAS 1941 RUGSĖJĮ
VILNIAUS GETE
NUŽUDYTAS 1943 SPALĮ
PANERIUOSE

ČIA GYVENO
JAKOVAS LIPŠICAS
G. 1903 M.
ĮKALINTAS 1941 M.
KAUNO GETE
IŠVEŽTAS 1944 M.
NUŽUDYTAS 1945 M.
DACHAU

ČIA DIRBO
**SAMUELIS
PETUCHAUSKAS**
G. 1894 M.
SUITMAS 1941 M.
NUŽUDYTAS 1941 RUGPJŪTĮ
PANERIUOSE

ČIA GYVENO
**ANASTAZIJA
JABLONSKIENĖ-
BAGDONAVIČIŪTĖ**
G. 1875 M.
ĮKALINTA 1943 01 08
NUŽUDYTA 1943 KOVĄ
PRAVIENIŠKIŲ
KONCENTRACIJOS STOVYKLOJE

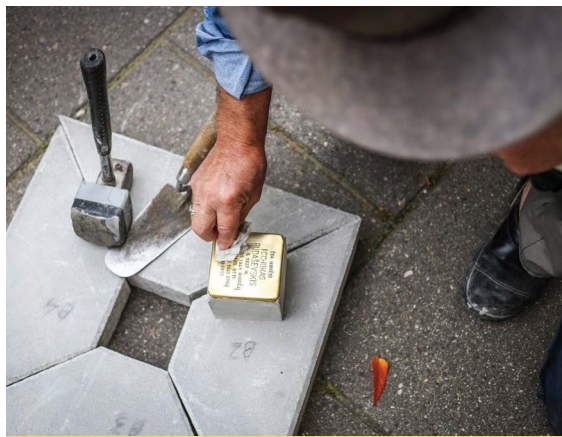
Atminimo akmenys Panevėžyje, R. Kratano nuotr.

ATMINIMO AKMENŲ DĖJIMO PROCESAS

Menininkas Gunteris Demnigas mielai atvyksta dėti Atminimo akmenų pats, bet menininko atskraidinimo ir jo apgyvendinimo išlaidas turėsite padengti jūs. Taip pat net ir menininkui pačiam atvykus, montavimui reikalin-

ga bent vieno žmogaus pagalba, patiems būtina pasirūpinti ir montavimo medžiagomis.

Priklausomai nuo grindinio ar plytelių, reikia pasirūpinti atitinkamos rūšies ir spalvos plytelėmis ar trinkelėmis, kurios bus dedamos aplink akmenis, arba betonu.

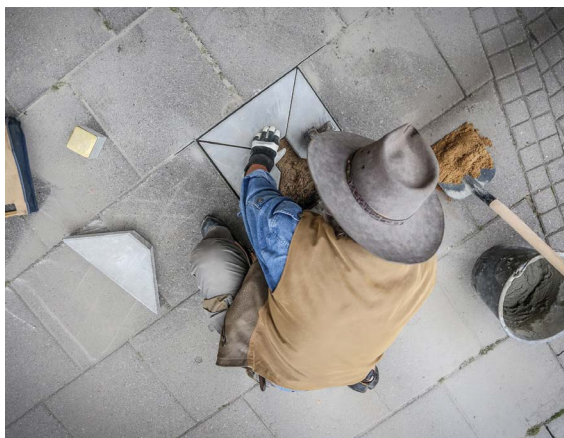

G. Demnigas ruošiasi dėti Atminimo akmenį I. Rudaševskui, I. Budzeikatitės nuotr.

Atminimo akmenims dėti reikalingos medžiagos ir įrankiai:

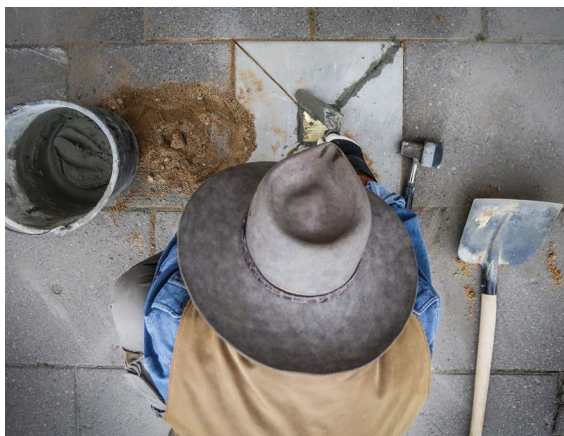
1. sausas betonas;
2. smėlis;
3. vanduo;
4. guminis plaktukas;
5. šluota;
6. semtuvas;
7. skuduras aplinkai sutvarkyti.

Dėjimo procesas: paprastai pats menininkas ar asmuo, dedantis Atminimo akmenis, pirmiausia patikrina, kad Atminimo akmenys būtų atitinkamame lygyje, t.y. kad akmenis viršus būtų lygus su šaligatvio paviršiumi, kitu atveju apačioje pilamas smėlis.

I. Budzeikaitės nuotr.

Tada dedamas Atminimo akmuo, aplink j šonus beriamas sausas betonas, ant viršaus pilama vandens. Pradėjus kietėti betonui, akmuo apiberiamas smėliu, kad betono kraštai pasidengtų smėlio spalva.

I. Budzeikaitės nuotr.

Galiausiai akmuo nuvalomas, kad ant jo nesimatytų betono ar smėlio žymių. Paprastai skulptorius akmenį nuvalo dar ir šlapią servetėlė.

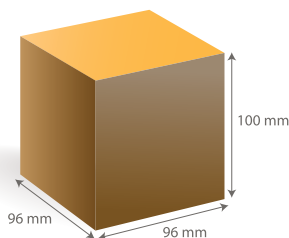

Nuvalomi Atminimo akmenys, skirti Vladimirui ir Reginai Lazersonams, Elijaus Kniežausko nuotr.

Kaip atrodo realus Atminimo akmens įmontavimas, pažiūrėti galite Lietuvos žmogaus teisių centro „Facebook“ [paskyroje](#) arba surinkę žodžius „Stolperstein Installation“ vaizdo įrašų tinkle „Youtube“.

KĄ SVARBU ŽINOTI RUOŠIANTIS MONTUOTI ATMINIMO AKMENIS?

Tai yra akmenų kubas, kurio viršutinės metalinės žalvario plokštelės dydis - 96x96 mm, kubo aukštis - 100 mm. Skylė, į kurią dedamas akmuo, neturėtų būti gilesnė nei 12 cm ir 10x10 cm pločio. Jeigu akmuo dedamas į standartinio dydžio mažos šaligatvio trinkelės vietą, jokie papildomi kasimo jums neprireiks.

Atminimo akmuo visada dedamas į šaligatvį prie buvusios nepriverstinės gyvenamosios vietos arba prie vietos, kur atmenami asmenys dirbo ar mokėsi. Nors šaligatviai priklauso valstybei, prieš dedant Atminimo akmenis patartina informuoti ir namo gyventojus.

Gunteris Demnigas - idėjos autorius - paprastai kloja akmenis priešais įji-

mą į namą ar prie namo numerio, tokioje vietoje, kuri būtų labiausiai matoma praeiviams. Atminimo akmenys nėra montuojami niekam nematomose vietose, jie neglaudžiami ir prie pat namo.

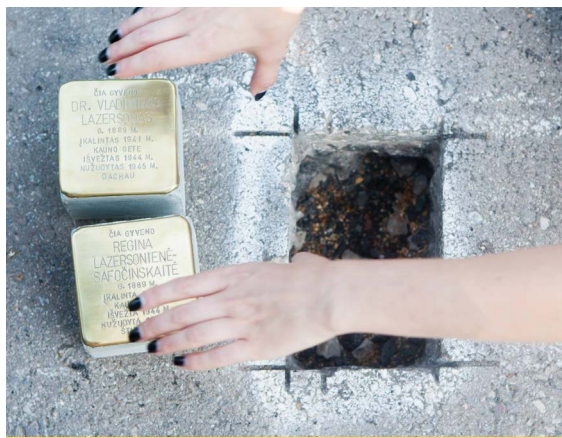
Vienai šeimai priklausiusių asmenų atminimas įamžinamas kartu, bet laikantis to paties principo, kad kiekvienam asmeniui skiriamas atskiras akmuo.

Kur įmanoma, pageidautina paprašyti pagalbos iš savivaldybės įmonių ar gatvių priežiūros darbus vykdančių asmenų tam, kad būtų tinkamai nuimta paviršiaus skalda ir paruošta skylė. Tai reikėtų padaryti prieš nustatytą montavimo datą.

UAB „Grinda“ darbuotojai padeda paruošti šaligatvį Atminimo akmens įdėjimui Vilniuje, I. Budzeikaitės nuotr.

Jeigu nėra profesionalios pagalbos, būtina menininkui Gunteriui Demnigui užtikrinti elektros tiekimą ir kelių žmonių pagalbą skaldai nuimti, tada, kai paprastai plytelės išimti neįmanoma. Jeigu akmuo dedamas į asfaltą, pjovimui gali prireikti specialios įrangos, kaip ir kitose vietose, kur sunku išimti šaligatvio plytelę.

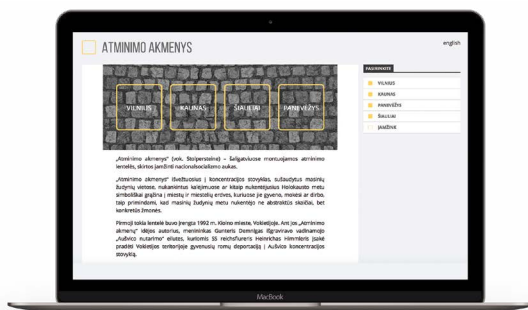

Tikrinama, ar parengta ertmė tinkama, E. Kniežausko nuotr.

Montuodamas Atminimo akmenis 2016 m. vasarą, Lietuvos žmogaus teisių centras prašė savivaldybes aptarnaujančių įmonių pagalbos.

ATMINIMO AKMENŲ IR ĮAMŽINTŲ ASMENŲ ATMINIMO VIEŠINIMAS

Įdėjus akmenis Lietuvoje, informaciją apie įamžintus asmenis prašome atsiųsti Lietuvos žmogaus teisių centrui, kuris administruoja puslapį www.atminimoakmenys.lt. Prašome pridėti, jeigu turite, įamžintų asmenų nuotraukų ir Atminimo akmenų nuotraukų.

Informaciją prašome siųsti el. paštu: info@lchr.lt.

Puslapyje www.atminimoakmenys.lt bus kaupiama visa informacija apie Atminimo akmenyse įamžintus žmones, nurodant, kas inicijavo konkrečių Atminimo akmenų įdėjimą. Taip apie iniciatyvą bus galima sužinoti vienoje

vietoje ir sutelktai.

Dedant Atminimo akmenis savo gyvenamojoje vietovėje, rekomenduojame kuo plačiau informuoti visuomenę, pakviesti žmones stebėti Atminimo akmenų montavimo ir jų atidarymo procesą. Jeigu turite galimybę, pakvieskite vietos žiniasklaidą.

Yossi Shem Avi dėkoja G. Demnigui, įdėjusiam Atminimo akmenis Šemiavičiams – Y. Shem Avi seneliams ir tetai Vilniuje, I. Budzeikaitės nuotr.

Atminimo akmenų atidarymo ceremonija Panevėžyje, R. Kratano nuotr.

Atminimo akmenų atidarymo ceremonija Vilniuje, I. Budzeikaitės nuotr.

prof. Markas Petuchauskas (dešinėje) dalyvauja Atminimo akmens, skirto tėčiui Samueliui Petuchauskui, atidaryme Šiauliuose, K. Knystautaitės nuotr.

Atminimo akmenų atidarymo ceremonija Kaune, prie Atminimo akmens, skirto Isakui Anolikui, E. Kniežausko nuotr.

Priedas Nr. 1. Prašymo savivaldybės administracijai pavyzdys

Kiekviena Savivaldybės administracija turi savo tvarką, kas svarsto prašymus dėl atminimo įamžinimo.

*(Pavadinimas) savivaldybės
Administracijos direktoriui
Atminimo ženklų įrengimo komisijai
(pavadinimą įrašyti pagal atskiro miesto komisijos pavadinimą)*

PRAŠYMAS PRITARTI ATMINIMO ŽENKLŲ ĮRENGIMUI

*(data)
(miestas)*

Kreipiamės į *(pavadinimas)* savivaldybės administracijos direktorių, prašydami leisti įamžinti asmenų, gyvenusių iki Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje ir tapusių Holokausto aukomis, atminimą – jiems paskiriant ir į šaligatvį įmontuojant *(skaičius)* Atminimo akmenis *(pavadinimas)* mieste/miestelyje/kaime:

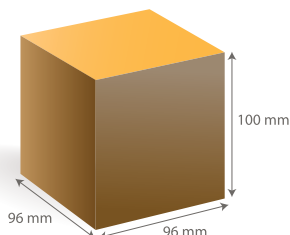
(išvardyti, kam dedami akmenys ir įrašyti tikslūs adresus)

Įamžinimo svarbos motyvai: Įamžinimo svarbos motyvai: Atminimo akmenys (vok. Stolpersteine) – tai didžiausias memorialinis muziejus po atviru dangumi pasaulyje, kurį šiuo metu sudaro apie 60 000 objektų daugiau nei dvidešimtyje valstybių. Tai šaligatviuose ar grindiniuose montuojamos atminimo lentelės, skirtos įamžinti nacionalsocializmo aukas. Atminimo akmenys išvežtuosius į koncentracijos stovyklas, sušaudytus masinių žudynių vietose, nukankintus kalėjimuose ar kitaip nukentėjusius Holokausto metu simboliškai grąžina į miestų ir miestelių erdves, kuriuose jie gyveno, mokėsi ar dirbo, taip primindami, kad masinių žudynių metu nukentėjo ne abstraktūs skaičiai, bet konkretūs žmonės. Tuo pačiu jie pasakoja šių asmenų konkrečias istorijas leisdami mums prisiminti ir savo miestų, miestelių istorijas per konkrečius asmenis.

Lietuvoje pirmieji Atminimo akmenys buvo įmontuoti 2016 metais, atmenant žydus ir romus, nukentėjusius per Holokaustą keturiuose Lietuvos miestuose – Vilniuje, Kaune, Šiauliuose ir Panevėžyje.

Finansavimas: Atminimo akmenų pagaminimo ir atgabavimo į Lietuvą kaštus įsipareigoja padengti iniciatoriai.

Įdedant Atminimo akmenis, prašome savivaldybės pagalbos skiriant atsakingus asmenis, kurie galėtų įdėti pačius akmenis, paruošti grindinį ir turėti medžiagų, reikalingų grindiniui sutvirtinti. (Jei tokios pagalbos neprašoma – nurodyti, kieno lėšomis bus organizuojamas pats įdėjimas).

Atminimo akmens aprašymas: 96 mm x 96 mm, gylis: 100 mm. Įprastai akmenys klojami šaligatvyje priešais vietas, kur žmonės gyvena, dirba arba mokėsi. Atminimo akmuo yra kvadrato formos – viršutinė matoma dalis yra žalvarinė plokštelė, žemėje įdedama betoninė apatinė dalis.

Atminimo akmens įdėjimo procesas: toje vietoje, kur dedamas Atminimo akmuo, išimama grindinio plytelė – paruošiama vieta Atminimo akmens įdėjimui. Atminimo akmuo dažniausiai dedamas viduryje plytelės, aplink apdedant šaligatvio plytelių spalvos trinkelėmis arba išpjaustyta plytele, sutvirtinimui naudojamas cementas ir vanduo.

Priedai:

Priedas Nr. ?? : Asmenų, kurių atminimą siūloma įamžinti Atminimo akmenyje aprašymas ir archyviniai dokumentai – ?? puslapiai.

Priedas Nr. ?? – Užrašai ant Atminimo akmenų (tokie patys, kokie lietuvių kalba teikiami Stolpersteine fondui) – ?? puslapiai.

Priedas Nr. ?? : Rekomendaciniai raštai (išvardyti, jei tokių yra).

Prašymas pritarti Atminimo akmenų įamžinimo ženklų įrengimui ir priedai – iš viso ?? puslapių.

(Vardas, Pavardė) ..... (parašas) .....

.....
(atstovaujamos įstaigos pavadinimas, jei reikalinga)

Priedas Nr. 2. Prašymo Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos pavyzdys

---

Nacionalinei žemės tarnybai
prie Žemės ūkio ministerijos
(*pavadinimas*) skyriui (*įrašyti pagal teritoriją*)
El. paštas: ??

PRAŠYMAS DĒLATMINIMO AKMENŲ ĮRENGIMO (MIESTO AR VIETOVĖS PAVADINIMAS)

(*data*)
(*miestas*)

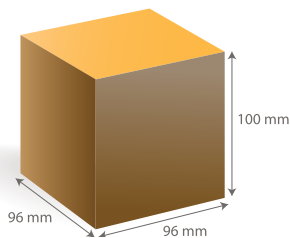
Prašome Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (*pavadinimas skyriaus*) skyriaus leisti įrengti Atminimo akmenis asmenų, gyvenusių iki Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje ir tapusių Holokausto aukomis, atminimui įamžinti – jiems paskiriant ir į šaligatvį įmontuojant (*skaičius*) Atminimo akmenis (*miesto ar vietovės pavadinimas*):

(*išvardyti, kam dedami akmenys, ir įrašyti tikslius adresus*)

Įamžinimo svarbos motyvai: Įamžinimo svarbos motyvai: Atminimo akmenys (vok. Stolpersteine) – tai didžiausias memorialinis muziejus po atviru dangumi pasaulyje, kurį šiuo metu sudaro apie 60 000 objektų 22-ose valstybėse. Tai šaligatviuose ar grindiniuose montuojamos atminimo lentelės, skirtos įamžinti nacionalsocializmo aukas. Atminimo akmenys nukentėjusius per Holokaustą asmenis simboliškai grąžina į miestų ir miestelių erdves, kuriuose jie gyveno, mokėsi ar dirbo, taip primindami, kad per masines žudynes nukentėjo ne abstraktūs skaičiai, bet konkretūs žmonės. Tu pačiu jie pasakoja šių asmenų konkrečias istorijas, leisdami mums prisiminti ir savo miestų, miestelių istorijas.

Akmens aprašymas: 96 mm x 96 mm, gylis: 100 mm. Įprastai akmenys klojami šaligatvyje priešais vietas, kur žmonės gyveno, dirbo arba mokėsi. Atminimo akmuo yra kvadrato formos – viršutinė matoma dalis yra žalvarinė plokštelė, žemėje įdedama betoninė apatinė dalis

Atminimo akmens įdėjimo procesas: toje vietoje, kur dedamas Atminimo akmuo, yra išimama grindinio plytelė – paruošiama vieta Atminimo akmens įdėjimui. Atminimo akmuo dažniausiai dedamas viduryje plytelės, aplink apdedant šaligatvio plytelių spalvos trinkelėmis arba išpjaustyta plytele, sutvirtinimui naudojamas cementas ir vanduo.

Priedai:

1. Priedas Nr. ?? - miesto / rajono savivaldybės pritarimas Atminimo akmenų įrengimui - ?? puslapis;
2. Priedas Nr. ?? - informacija apie asmenis, kurių atminimą siūloma įamžinti Atminimo akmenyse - ?? puslapių;
3. Priedas Nr. ?? - Užrašai ant Atminimo akmenų (tokie patys, kokie lietuvių kalba teikiami Stolpersteine fondui) - ?? puslapai.

Prašymas dėl Atminimo akmenų įrengimo ir jo priedai – iš viso ?? puslapai.

(Vardas, Pavardė) ..... (parašas) .....

.....
(atstovaujamos įstaigos pavadinimas, jei reikalinga)

Priedas Nr. 3. Prašymo Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos pavyzdys

Kultūros paveldo departamento
prie Kultūros ministerijos
(skyriaus pavadinimas pagal teritoriją)
El. paštas: ??

PRAŠYMAS DĖL ATMINIMO AKMENŲ ĮRENGIMO (MIESTO AR VIETOVĖS PAVADINIMAS)

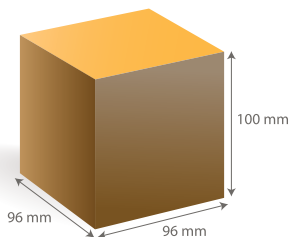
(data)
(miestas)

Lietuvos žmogaus teisių centras prašo Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos *(pavadinimas skyriaus)* leisti įmontuoti Atminimo akmenis asmenų, gyvenusių iki Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje ir tapusių Holokausto aukomis, atminimui įamžinti – jiems paskiriant ir į šaligatvį įmontuojant (skaičius) Atminimo akmenis *(miesto ar vietovės pavadinimas)*:

(išvardyti, kam dedami akmenys, ir įrašyti tikslius adresus)

Įamžinimo svarbos motyvai: Įamžinimo svarbos motyvai: Atminimo akmenys (vok. Stolpersteine) – tai didžiausias memorialinis muziejus po atviru dangumi pasaulyje, kurį šiuo metu sudaro apie 60 000 objektų 22-ose valstybėse. Tai šaligatviuose ar grindiniuose montuojamos atminimo lentelės, skirtos įamžinti nacionalsocializmo aukas. Atminimo akmenys nukentėjusius per Holokaustą asmenis simboliškai grąžina į miestų ir miestelių erdves, kuriuose jie gyveno, mokėsi ar dirbo, taip primindami, kad per masines žudynes nukentėjo ne abstraktūs skaičiai, bet konkretūs žmonės. Tuo pačiu jie pasakoja šių asmenų konkrečias istorijas leisdami mums prisiminti ir savo miestų, miestelių istorijas.

Atminimo akmens aprašymas: 96 mm x 96 mm, gylis: 100 mm. Įprastai akmenys klojami šaligatvyje priešais vietas, kur žmonės gyveno, dirbo arba mokėsi. Atminimo akmuo yra kvadrato formos – viršutinė matoma dalis yra žalvarinė plokštelė, žemėje įdedama betoninė apatinė dalis.

Atminimo akmens įdėjimo procesas: toje vietoje, kur dedamas Atminimo akmuo, išimama grindinio plytelė – paruošiama vieta Atminimo akmens įdėjimui. Atminimo akmuo dažniausiai dedamas viduryje plytelės, aplink apdedant šaligatvio plytelių spalvos trinkelėmis arba išplaustyta plytele, sutvirtinimui naudojamas cementas ir vanduo.

Priedai:

1. Priedas Nr. ?? – miesto / rajono savivaldybės pritarimas Atminimo akmenų įrengimui – ?? puslapis;
2. Priedas Nr. ?? – informacija apie asmenis, kurių atminimą siūloma įamžinti Atminimo akmenyse – ?? puslapių;
3. Priedas Nr. ?? – Užrašai ant Atminimo akmenų (tokie patys, kokie lietuvių kalba teikiami Stolpersteine fondui) – ?? puslapis.

Prašymas dėl Atminimo akmenų įrengimo ir jo priedai – iš viso ?? puslapiai.

(Vardas, Pavardė) ..... (parašas) .....

.....
(atstovaujamos įstaigos pavadinimas, jei reikalinga)